

Nyt værk:

Dansk Naturvidenskabs Historie

Initiativtagerne til firebindsværket *Dansk Naturvidenskabs Historie* er professor Helge Kragh og lektor Henry Nielsen, der begge er medarbejdere ved Steno Institutet. De to har sammen med adjunkt Kristian Hvidtfelt Nielsen fra samme institution og lektor Peter C. Kjærgaard fra Institut for Filosofi og Idéhistorie redigeret værket, hvortil mere end 30 danske og udenlandske (videnskabs)historikere har medvirket. Her fortæller lektor Henry Nielsen om projektet.

Den 25. oktober 2005 udkom på Aarhus Universitetsforlag bind 1 og 2 af firebinds-

værket *Dansk Naturvidenskabs Historie* (DNH), mens de to sidste bind kommer på gaden i april 2006. Værket, der henvender sig til den historisk interesserede offentlighed, er et af de mest synlige resultater af et videnskabshistorisk forsknings- og formidlingsprojekt, som i perioden 2001-05 har modtaget generøs støtte af Carlsbergfondet.

Hvorfor naturvidenskabens danmarkshistorie?

Afgørende for beslutningen om at gå i gang med det store projekt var forfatterernes mangeårige frustrationer over den beskedne rolle, naturvidenskaben spiller i de eksisterende

Rektor fra Aarhus Universitet Lauritz B. Holm-Nielsen præsenterede værket på museet. Der var mødt en del gæster og forfattere op ved denne lejlighed. (Foto: Hanne Teglhuss)

de, brede danmarkshistorier. Her glimrer naturvidenskaben ved sit næsten totale fravær, selv i de nyeste bøger af slagsen.

Hvordan er denne paradoksale situation blevet en realitet? En årsag kunne være, at mens det i årtier har været opfattet som naturligt at udgive store nationale beskrivelser af litteratur, billedkunst, teater, ballet, arkitektur og filosofi – set som integrerede dele af landets kulturelle og samfundsmæssige udvikling – så har der hidtil manglet et tilsvarende værk om naturvidenskabens udvikling. Et værk som almindelige, historisk interesserede mennesker kan læse, og som almenhistorikerne kan trække på, når de går i gang med at skrive deres version af danmarkshistorien. Kort fortalt er det ambitionen, at *DNH* skal være et autoritativt værk af den karakter.

Hvilken historie?

Læseren kan forvente en bred, nøgtern og forhåbentlig både oplysende og underholdende fremstilling af naturvidenskabens udvikling i Danmark fra vikingetiden og indtil cirka 1970. Som et lille land har Danmark kun en beskedent andel i de vigtige gennembrud, der har været afgørende for menneskehedens fremskridt på naturerkendelsens område. Ikke desto mindre er der kommet bemærkelsesværdige bidrag fra danske videnskabsfolk, og *DNH* giver naturligvis en fyldig fremstilling af disse højdepunkter. Således som de fx er repræsenteret af markante forskere som Tycho Brahe, H.C. Ørsted og Niels Bohr.

Selv om de høje tinder således forekommer, er det flade og varierede landskab dog langt mere repræsentativt for dansk viden-

skabshistorie. Det afspejles da også tydeligt i det nye værk. Her berettes om, hvordan flertallet af danske videnskabsfolk har bedrevet naturvidenskab langt fra offentlighedens søgelys. Og her berettes om de mange forskellige slags naturvidenskab, der har udviklet sig forskelligt til forskellige tider.

Man kan naturligvis stille spørgsmålstejn ved, om det overhovedet er meningsfuldt at fremstille naturvidenskabens historie i nationale rammer, når netop naturvidenskabens (i hvert fald dens metoder og resultater) overskrider nationalstatens grænser. I historiografisk henseende er der dog ingen afgørende forskel mellem naturvidenskabens, litteraturens og kunstens historie. Ganske vist er fx elektromagnetismen et universelt fænomen, uafhængig af tid og sted, men fænomenet blev første gang påvist under specifikke historiske og lokale omstændigheder af en dansk forsker; og de omstændigheder, der førte til opdagelsen og dens videre forløb, var en del af den danske historie omkring 1820. Formuleringen af kvantemekanikken i 1920'erne var naturligvis også et internationalt projekt, men det er absolut ikke ligegyldigt for naturvidenskabens udvikling her i landet, at en væsentlig del af arbejdet blev udført ved Niels Bohrs institut i København.

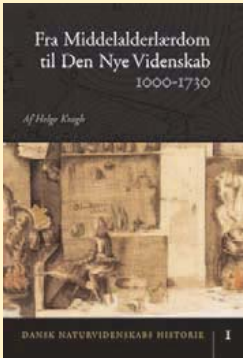
Dansk naturvidenskab har gennem tiderne især udviklet sig gennem modtagelse af og tilpasning til videnskab fra udlandet. Receptionshistorie har af den grund fået en fremtrædende placering i *DNH*, ligesom der lægges stor vægt på at beskrive, hvordan nye videnskabelige discipliner er blevet professionaliseret og institutionaliseret i

Danmark. Den akademiske organisering er på overfladen den samme verden over, men et nærmere studium viser ikke desto mindre, at danske naturvidenskabelige institutioner næsten altid bærer tydelige nationale særpræg.

Endelig er der i *DNH* lagt betydelig vægt på de politiske, økonomiske, materielle og

kulturelle rammer, forskningen til enhver tid har fungeret inden for, samt på den betydning naturvidenskaben har haft for dansk kultur i bredeste betydning.

Bind 1 og bind 2 kan købes i museumsbutikken til 500 kr. pr. bind. Desuden kan samlet bind 1-4 bestilles hos Aarhus Universitetsforlag til abonnementspris: 1.500 kr.

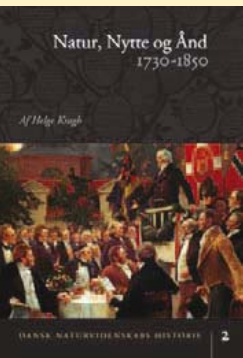

Fra Middelalder til den Nye Videnskab ca. 1000-1730

(*Dansk Naturvidenskabs Historie 1*)

Redigeret af Helge Kragh

Bogen starter med guldhornene og vikingetiden og indeholder en fremstilling af den skolastiske lærdom i middelalderen. Vægten ligger på 1500- og 1600-tallet, hvor forskere som Tycho Brahe, Thomas Bartholin, Niels Stensen og Ole Rømer satte Danmark på den internationale videnskabs landkort.

Natur, Nytte og Ånd ca. 1730-1850

(*Dansk Naturvidenskabs Historie 2*)

Redigeret af Helge Kragh

Omkring 1730 var der ikke meget naturvidenskab tilbage i Danmark. I de følgende tiår blev naturvidenskaben møjsommeligt genopbygget i overensstemmelse med oplysningstidens idealer. Bogen følger udviklingen og den romantiske æra med H.C. Ørsted som ledende skikkelse, men hvor også botanikeren J.N. Schouw spillede en vigtig rolle. Bindet afsluttes omkring 1850 med Ørsteds død og oprettelsen af et naturvidenskabeligt fakultet ved Københavns Universitet.

De to sidste bind i serien har titlerne, **Lys over Landet 1850-1920** og **Viden uden grænser 1920-1970**. I martsnummeret af *Stenomusen* bringer vi en kort omtale af disse bøger.